

นำเสนอผลงานวิชาการ “งานประชุมวิชาการโรงพยาบาลระยองประจำปี 2561”

วันที่ 6-7 กันยายน 2561

1. ชื่อผลงาน : การนวดและประคบเต้านมมารดาที่มีอาการคัดตึงเต้านมหลังคลอด
2. ชื่อเจ้าของผลงาน : พท.ป.ขวัญชนก พันธุ์สนุสรณ์
3. ชื่อผู้นำเสนอ : พท.ป.ขวัญชนก พันธุ์สนุสรณ์
4. สถานที่ทำงาน : กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก
5. E-Mail Address : kingyoren@gmail.com เบอร์โทรศัพท์มือถือ 083-1231429
6. ลักษณะผลงาน : WPM (Work process management & improvement)
7. รูปแบบนำเสนอ : Poster Presentation

นำเสนอผลงานผลงานวิชาการ “งานประชุมวิชาการโรงพยาบาลระยองประจำปี 2561”

1. ชื่อผลงาน : การวัดและประเมินค่าด้านมารดาที่มีอาการคัดตึงเต้านมหลังคลอด

2. คำสำคัญ : วัด, ประเมินสมุนไพรมารดาหลังคลอด, เต้านมคัดตึง

3. สรุปผลงานโดยย่อ : การรักษาด้วยการวัดและประเมินสมุนไพรมารดาหลังคลอดเพื่อบรรเทาอาการคัดตึงเต้านมในกลุ่มมารดาหลังคลอดที่มีภาวะคัดตึงเต้านม ซึ่งการวัดเต้านมเป็นการทำให้ระบบไหลเวียนโลหิตบริเวณเต้านมดีขึ้น ลดการอุดตันของท่อน้ำนม ส่วนการประเมินค่าด้านมส่งผลทำให้หลอดเลือดบริเวณเต้านมขยายตัวขึ้นทำให้ช่วยเพิ่มการไหลของน้ำนม นอกจากนี้การวัดและประเมินค่าด้านมหลังคลอดยังเป็นการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อีก โดยวัดผลจากระดับความคัดตึงเต้านมก่อนและหลังทำหัตถการ ระดับการไหลของน้ำนมก่อนและหลังทำหัตถการ และระดับความเจ็บปวดจากการใช้ Visual Analog Scale (VAS) ซึ่งระดับความคัดตึงเต้านมลดลงเฉลี่ยอยู่ที่ 1.37 ระดับ ระดับการไหลของน้ำนมดีขึ้นเฉลี่ย 0.71 ระดับ และระดับความเจ็บปวดลดลงเฉลี่ย 4.45 ระดับ

4. สมาชิกทีม 1) แพทย์แผนไทยประยุกต์ขวัญชนก พันธ์อนุสรณ์

2) แพทย์แผนไทยประยุกต์มลธิณี วิเศษชา

3) แพทย์แผนไทยประยุกต์วาทีณี ศรีระมย์

4) แพทย์แผนไทยกายแก้ว คชเดช

กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลระยอง

5. เครื่องชี้วัด : 1) ระดับความคัดตึงเต้านมก่อนการรักษาและหลังการรักษาลดลงอย่างน้อย 1 ระดับ

2) ระดับการไหลของน้ำนมก่อนการรักษาและหลังการรักษาดีขึ้นอย่างน้อย 1 ระดับ

3) ระดับความเจ็บปวด Visual Analog Scale (VAS) ก่อนการรักษาและหลังการรักษาลดลงอย่างน้อย 3 ระดับ

6. ปัญหาและสาเหตุโดยย่อ : ปัจจุบันนมแม่ถือว่ามีประโยชน์สูงสุดสำหรับทารก เพราะมีสารอาหารที่สมบูรณ์ ช่วยพัฒนาการเจริญเติบโตของทารกให้สมวัย แต่สำหรับหญิงหลังคลอดบางรายอาจประสบปัญหาน้ำนมไม่ไหลหรือไหลน้อย รวมทั้งมารดาที่มีอาการเจ็บปวด ไม่สบายตัวจากปัญหาการคัดตึงเต้านม ซึ่งถือได้ว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาและเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มารดายุติการให้นมบุตรในระยะเริ่มแรก การดูแลเต้านมและการไหลของน้ำนมให้หญิงหลังคลอดจึงถือเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญอย่างมาก นอกจากนี้หากปล่อยให้มารดามีอาการคัดตึงเต้านมโดยไม่ได้รับการแก้ไข อาจทำให้เกิดแทรกซ้อนตามมาได้ เช่น ภาวะเต้านมอักเสบ ได้

7. กิจกรรมการพัฒนา :

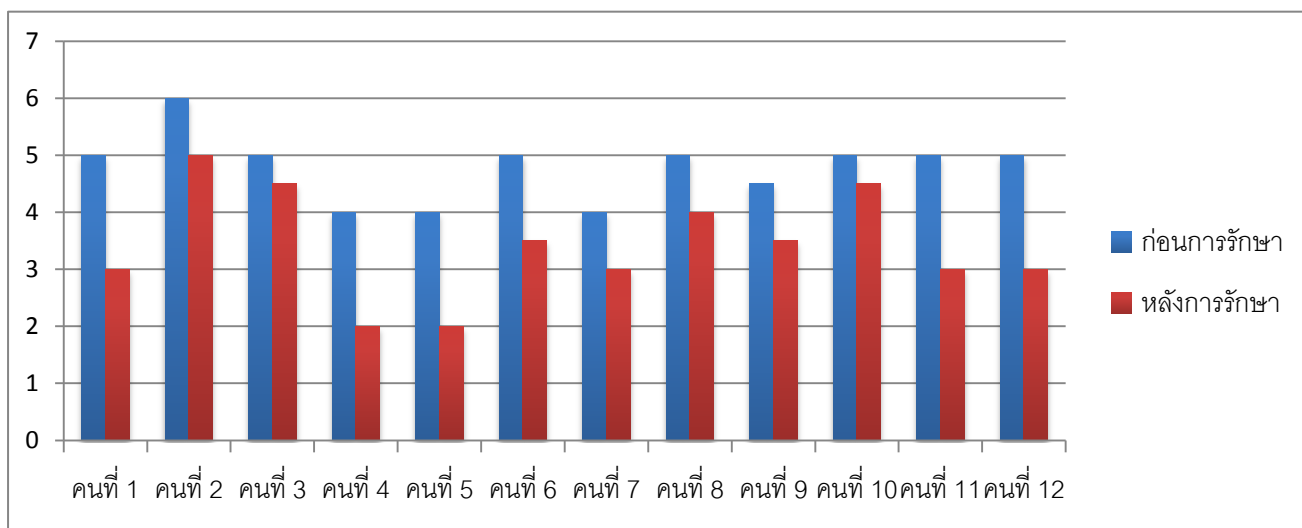
การวางแผนการรักษา : มารดาหลังคลอดที่มีภาวะคัดตึงเต้านมหลังคลอด และไม่มีข้อห้ามในการทำหัตถบำบัดตามแนวทางเวชปฏิบัติของการแพทย์แผนไทย พร้อมให้คำแนะนำปฏิบัติตัวทุกครั้งหลังการรักษา และจัดทำใบประวัติการรักษาแยกจากเดิมที่มีอยู่เพื่อให้ง่ายต่อการเก็บข้อมูลผู้ป่วยที่มาเข้ารับการรักษาพร้อมบันทึกผลระดับความคัดตึงเต้านม ระดับการไหลของน้ำนม และระดับความเจ็บปวด (VAS) ทุกครั้งก่อนและหลังรักษา

การวางแผนพัฒนาต่อ : เนื่องจากการนวดและประคบเต้านมหลังคลอดเป็นการบรรเทาสภาวะความไม่สุขสบายของมารดาหลังคลอด จึงมีวางแผนการประเมินความพึงพอใจหลังทำหัตถการเพิ่มเติมในอนาคต นอกจากนี้ยังมีมารดาหลังคลอดที่ไม่สามารถมาทำหัตถการได้เนื่องจากไม่มีมีผู้ดูแลบุตร จึงได้มีการวางแผนการเก็บข้อมูลเปรียบเทียบระยะเวลาในการทำหัตถการระหว่าง 30 นาที และ 1 ชั่วโมง 15 นาที เพื่อเปรียบเทียบผลหลังทำหัตถการว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด และมารดาหลังคลอดที่มีอาการคัดตึงเต้านมส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่าหน่วยงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมีหัตถการในการนวดและประคบเต้านมเพื่อช่วยบรรเทาอาการคัดตึงเต้านม และกระตุ้นการไหลน้ำนมหลังคลอด หน่วยงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจึงได้มีการวางแผนประชาสัมพันธ์ต่อไป

8. การประเมินผลการเปลี่ยนแปลง :

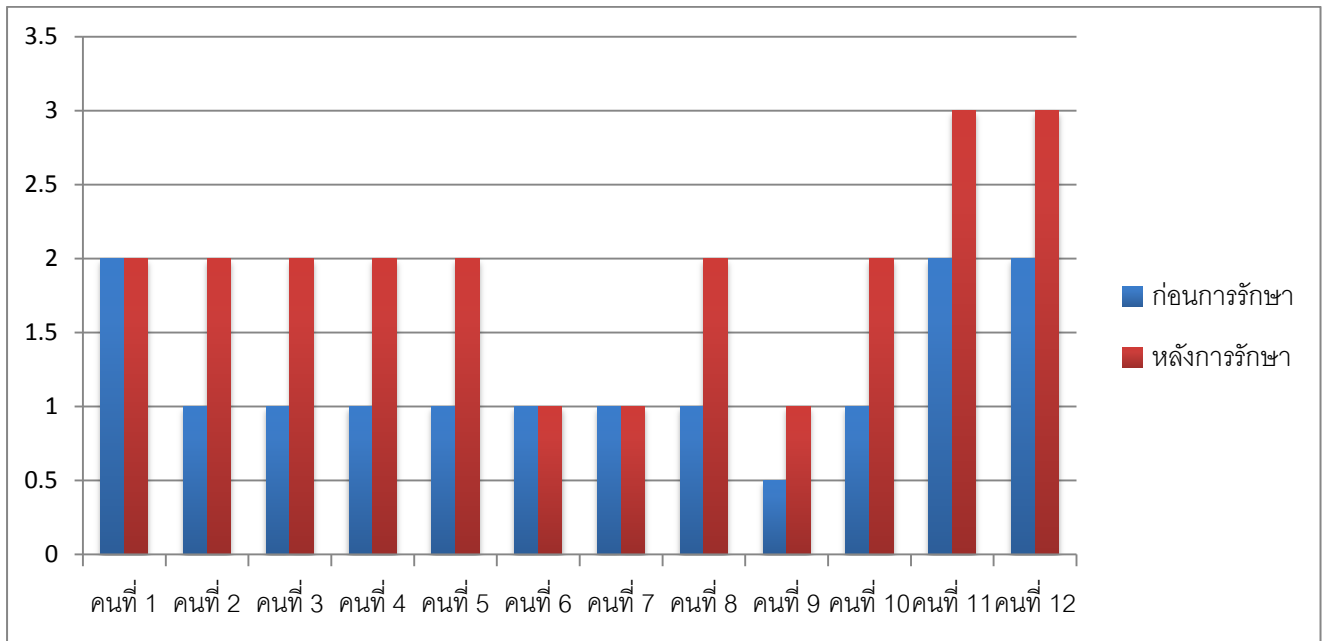
การรักษาโดยการนวดและประคบสมุนไพรมารดาหลังคลอดที่มีอาการคัดตึงเต้านมในงานบริการแพทย์แผนไทย ของโรงพยาบาลระยอง ในมารดาหลังคลอดจำนวน 12 ราย (ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2561 - เดือนกรกฎาคม 2561) โดยมีการวัดผลดังนี้

1) การประเมินระดับความคัดตึงเต้านมก่อนการรักษาและหลังการรักษา โดยระดับความคัดตึงเต้านมก่อนการรักษาโดยเฉลี่ยเป็น 4.79 ระดับ และระดับความคัดตึงเต้านมหลังการรักษาโดยเฉลี่ยเป็น 3.42 ระดับ ดังนั้นค่าความต่างของระดับความคัดตึงเต้านมที่ลดลงโดยเฉลี่ยมีค่าเป็น 1.37 ระดับ

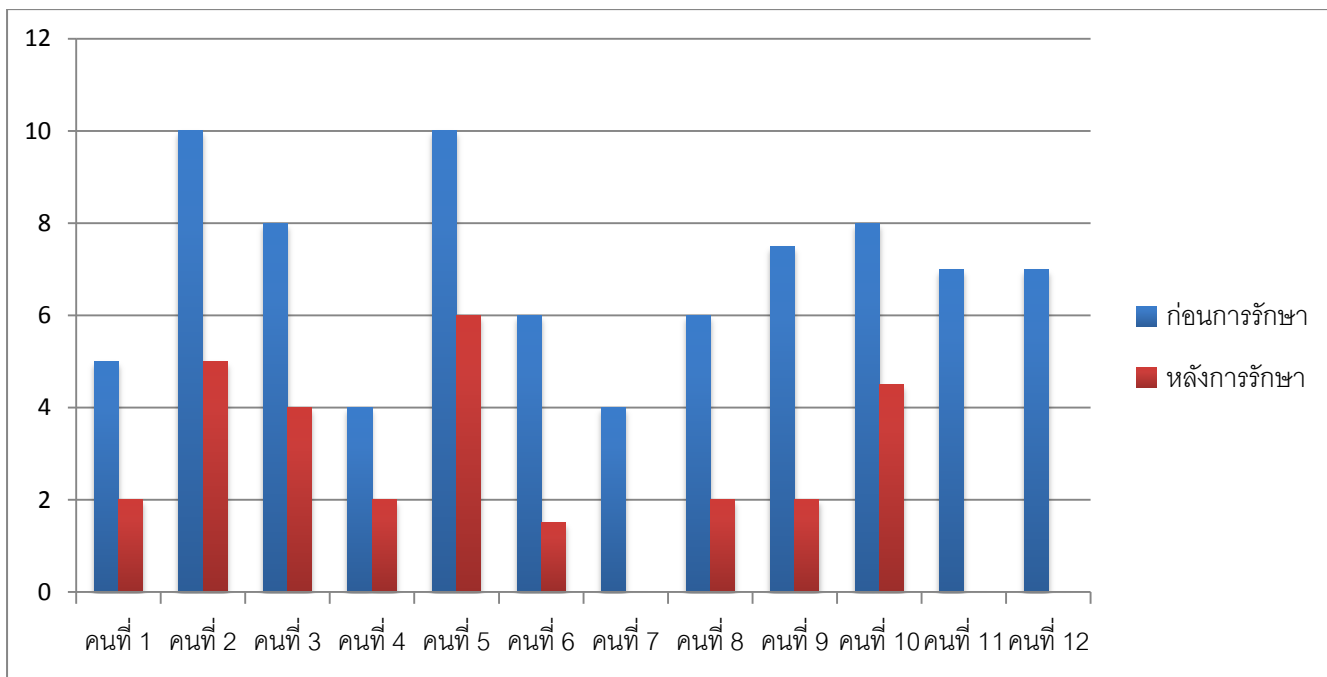
แผนภูมิ 1 แผนภูมิแสดงระดับความคัดตึงเต้านมเฉลี่ยก่อนและหลังการรักษา

2) การประเมินระดับการไหลของน้ำก่อนการรักษาและหลังการรักษา โดยระดับการไหลของน้ำมก่อนการรักษาโดยเฉลี่ยเป็น 1.21 ระดับ และระดับการไหลของน้ำมหลังการรักษาคิดเป็น 1.92 ระดับ ดังนั้นค่าความต่างของระดับการไหลของน้ำมที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยคิดเป็น 0.71 ระดับ

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงระดับการไหลของน้ำมเฉลี่ยก่อนและหลังการรักษา

3) การประเมินระดับความเจ็บปวด Visual Analog Scale (VAS) ก่อนการรักษาและหลังการรักษา โดยระดับความเจ็บปวดก่อนการรักษาโดยเฉลี่ยเป็น 6.87 ระดับ และระดับความเจ็บปวดหลังการรักษาโดยเฉลี่ยเป็น 2.42 ระดับ ดังนั้นค่าความต่างของระดับความเจ็บปวดที่ลดลงโดยเฉลี่ยมีค่าเป็น 4.45 ระดับ

แผนภูมิที่ 3 แผนภูมิแสดงระดับความเจ็บปวด (VAS) ก่อนและหลังการรักษา

๑. บทเรียนที่ได้รับ :

1) มารดาหลังคลอดที่มีอาการคัดตึงเต้านมส่วนใหญ่มักไม่ทราบว่าหน่วยงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมีเหตุการณ์ในการนัดประคบเต้านมเพื่อช่วยบรรเทาอาการคัดตึงเต้านม และกระตุ้นการไหลน้ำนมหลังคลอด

2) มารดาหลังคลอดบางรายไม่สามารถมาทำเหตุการณ์ได้เนื่องจากไม่มีผู้ดูแลบุตรจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับระยะเวลาในการทำเหตุการณ์ ระหว่าง 30 นาที และ 1 ชั่วโมง 15 นาที

3) เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับแพทย์แผนไทยและผู้ที่มีมาฝึกอบรมดูงานทำให้สามารถให้การรักษาได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว